

Lausunto
1.6.2022
VN/9938/2022

Sisäministeriölle

Sisäministeriön lausuntopyyntö (VN/9938/2022-SM-2)

Hallituksen esitysluonnos laiksi rajavartiolaitain muuttamisesta sekä valmiuslain ja asevelvollisuuslain 79 §:n muuttamista koskevaan hallituksen esitykseen ehdotettavista täydennyksistä

Sisäministeriö on pyytänyt Liikenne- ja viestintäministeriöltä lausuntoa otsikossa mainituista hallituksen esitysluonnoksista. Liikenne- ja viestintäministeriö toteaa lausuntonaan asiassa seuraavaa:

Valmiuslain ja asevelvollisuuslain 79 §:n muuttamista koskevan hallituksen esityksen täydentäminen

Liikenne- ja viestintäministeriö tukee valmiuslain ja asevelvollisuuslain 79 §:n muuttamista koskevaan hallituksen esitykseen (HE 63/2022 vp) annettavaa täydentävää hallituksen esitystä eikä ministeriöllä ole huomautettavaa sen sisällöstä. Ministeriö ei ole osallistunut hallituksen esityksen luonnoksen valmisteluun.

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rajavartiolaitain muuttamisesta

Liikenne- ja viestintäministeriö pitää lakiehdotusta pääsääntöisesti kannatettavana ja ymmärtää sen tavoitteet ja tarkoituksen. Ministeriö ei kuitenkaan ole ollut mukana valmistelemassa rajavartiolaitain muutosta. Olisi ollut toivottavaa, että liikenne- ja viestintäministeriö olisi saanut mahdollisuuden osallistua valmisteluun, koska lakiehdotus sisältää ministeriön toimialaan kuuluvia ehdotuksia.

Liikenne- ja viestintäministeriö toteaa, että ehdotuksen 16 §:än liittyy rajanylityspaikkojen liikenneyhteyksien arviointi ja soveltuvuus 16 §:n tarkoitukseen. Ministeriön näkemyksen mukaan keskeisimmille rajanylityspaikoille kaikilla maarajoilla johtavat vähintään tyydyttävät liikenneväylät, jotka mahdollistavat tilapäisesti tavanomaista suuremmat liikennemäärät.

Lakiehdotuksessa ehdotetaan rajavartiolaitainiin lisättäväksi uusi 39 a §. Pykälässä säädettäisiin velvollisuudesta luovuttaa Rajavartiolaitokselle sen lakisäateisessä tehtävässä välttämätöntä omaisuutta sekä suorittaa välttämättömiä palveluja Rajavartiolaitokselle käyvän hinnan mukaista korvausta vastaan. Näihin palveluihin sisältyisivät myös kuljetuspalvelut.

Rajavartiolaitainiin (578/2005) ei tällä hetkellä sisälly poliisilain (872/2011) 9 luvun 3 §:n kaltaista yleistä avustamisvelvollisuutta:

Jokainen on velvollinen päällystään kuuluvan poliisimiehen määräyksestä avustamaan poliisia hengenvaarassa olevan kadonneen etsimisessä, ihmishengen pelastamisessa, loukkaantuneen auttamisessa sekä huomattavan omaisuus- tai ympäristövahingon torjumisessa, jollei tällaiseen toimenpiteeseen osallistuminen ole henkilön ikä, terveydentila tai henkilökohtaiset olosuhteet huomioon ottaen tai muusta erityisestä syystä kohtuutonta.

Edellä 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa samoin kuin hukkuneen etsimiseksi yksityisten henkilöiden ja yhteisöjen on päällystään kuuluvan poliisimiehen määräyksestä annettava poliisin käyttöön täyttä korvausta vastaan kohtuullisessa määrin elintarvikkeita, viestintävälineitä, kuljetus- ja työvälineitä sekä muita tarvittavia laitteita ja aineita.

Liikenne- ja viestintäministeriön näkemyksen mukaan myöskään ehdotetun 39 a §:n soveltamisala ei ole yhtä täsmällinen kuin poliisilain 9 luvun 3 §:n soveltamisala. Pykälästä ei käy selkeästi ilmi, mihin tilanteisiin tai tehtäviin sitä voitaisiin käyttää.

Liikenne- ja viestintäministeriön mukaan jatkovalmistelussa voisi tämän vuoksi olla tarve tarkentaa ehdotetun 39 a §:n soveltamisalaa. Kyseessä on toimivaltuus, josta ministeriön mukaan olisi perusteltua säätää täsmällisemmin ja tarkkarajaisemmin joko pykälän 1 momentissa tai muutoin ehdotetussa pykälässä siten, että toimivaltuus kattaa yhtenevällä tavalla 1 momentin 1 ja 2 kohdat.

Liikenne- ja viestintäministeriö toteaa, että eduskunnan käsiteltävänä olevassa valmiuslain ja asevelvollisuuslain 79 §:n muuttamista koskevassa hallituksen esityksessä (HE 63/2022 vp) on ehdotettu valmiuslakiin lisättäväksi uusi 122 a §, jossa säädettäisiin kuljetuspalvelun tarjoajan velvollisuudesta suorittaa kuljetuksia. Tämän esityksen mukaan liikenteen palveluista annettussa laissa (320/2017) tarkoitettu kuljetuspalvelun tarjoaja olisi valmiuslain 3 §:n 6 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa (ns. hybridiuhkatilanteita koskevat poikkeusolot) velvollinen suorittamaan rajaturvallisuuden tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi välttämättömiä kuljetuksia. Näiden kuljetusten suorittamisesta liikenne- ja viestintäministeriö määräisi poliisin, Rajavartiolaitoksen tai Maahanmuuttoviraston esityksestä.

Liikenne- ja viestintäministeriön mukaan voisi olla tarpeellista, että valmiuslakiin ehdotetun 122 a §:n ja nyt rajavartiolaitokseen ehdotettavan 39 a §:n suhdetta selkeytettäisiin, koska vaikuttaa siltä, että rajavartiolaitoksen muutoksella annettaisiin rajavartiolaitokselle esitettyä valmiuslain 122 a §:ä laajemmat oikeudet määrätä kuljetuksista normaaliolojen häiriötilanteissa. Tämä voisi tarkoittaa sitä, että valmiuslain kuljetuksia koskeva sääntely tulee tarpeettomaksi. Tästä syystä voisi olla perusteltua jatkovalmistelussa arvioida, onko rajavartiolaitokseen ehdotettavan sääntelyn jälkeen valmiuslain 122 a § lainkaan tarpeellinen. Mikäli johtopäätös olisi se, että 122 a § ei ole rajavartiolaitokseen tehtävän muutoksen jälkeen tarpeellinen, valmiuslakia ei tulisi näiltä osin muuttaa.

Liikenne- ja viestintäministeriö toteaa lisäksi, että rajavartiolaitokseen ehdotettavan 39 a §:stä ei ilmene, miten määräystä sovellettaisiin käytännössä (esimerkiksi kuljetusten suorittajien valitseminen, sopiva kuljetuskalusto ja kuljetusten priorisointi suhteessa muihin kuljetuksiin).

Merkityksellistä on tällöin se, että kuljetusyrittäjillä voi olla voimassaolevia sopimuksia, joilla ne toteuttavat lakisääteisiä tehtäviä (esimerkiksi koulukuljetukset, sairaskuljetukset,

KELA-kuljetukset, vammaiskuljetukset, urakat/teiden sekä kunnossapitosopimukset). Kaikista näistä on säädetty normaaliolojen lainsäädännössä, minkä johdosta lakiehdotuksen 39 a §:n ja näiden muiden lakisääteisten velvoitteiden keskinäinen suhde ja priorisointi jäävät avoimeksi. Ministeriö pitää tärkeänä, että jatkovalmisteluissa tätä suhdetta arvioitaisiin ja täsmennettäisiin. Ministeriö pitää välttämättömänä, että lakiehdotuksen 39 a §:n 2 momentissa otetaan huomioon myös sopimussuhteisiin aiheutuvien haittojen korvaaminen sekä näistä aiheutuvat oikeusturvaseikat. Muutoinkin oikeusturvaan voisi olla perusteltua kiinnittää jatkovalmistelussa enemmän huomiota.

Liikenne- ja viestintäministeriön mukaan voisi lisäksi olla perusteltua täsmentää ehdotettua 39 a §:ä niiltä osin, kenellä on oikeus määrätä pykälän soveltamisalaan liittyvistä velvoitteista. Säännöksen tulisi mahdollisesti tarkoittaa vain sotilasvirassa palvelevia henkilöitä

Miikka Rainiala
vt. osastopäällikkö

Kimmo Kiiski
lainsäädäntöjohtaja

Jakelu Rajavartiolaitos (kirjaamo)
Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellinen osasto

Tiedoksi LVM/KVK ja KVV

VN/9938/2022-LVM-12

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: